

Hétfői Friss Újság

Felelős szerkesztő:
Dr. GARA ERNŐ

(független politikai hetilap)

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Str. Mihai Viteazul (Rákóczi-u 16.)

Rovás

A főszolgabírói hatalom veszélyben van. Az új közigazgatási törvénytervezet megszünteti a főszolgabírák büntetőbírói jogkörét. Nem akarjuk a közigazgatási reform centralizációs tendenciáját dicsérni akkor, amikor a mellett a passzus mellett nem haladunk el némi káröröm nélkül. Hogy mi volt a főszolgabírák „büntetőjogi hatásköre” Erdélyben évtizedeken keresztül, azt jól tudjuk. Korbács volt a szentri kezében, amely a főszolgabíró ur hangulata szerint táncolt a paraszt hátán. Ma már nem a régi főszolgabírákat sújtja a rendelet. Ma már mások ülnek a főszolgabírói hivatalokban, más lett a főszolgabíroság lényege — de mégis „nómeu est omen” — jól esik azt olvasni, hogy megszüntetik a főbíró urak büntető bírói jogkörét. Főszolgabírói urak, jó éjszakát...

— A betegsegélyző pénztárak autonómiájának visszaállítása, — immáron szinte közhely ennek a sürgető társadalmi szükségességnek követelése! Az autonómia kérdése nem közömbös erőhatalom, vagy közigazgatási ügy, — hanem egyike a legfontosabb, legégetőbb, leghalaszthatatlannabb napi problémáknak. A betegsegélyző pénztárak nemcsak Romániában, hanem egész Európában és mindentűnt a civilizált világon a különböző társadalmak legfontosabb speciális intézményei, ugyiszló a közegészség alappillérei, melyek elképzelhetetlen jelentőségű misziót teljesítenek. Ezeket az intézményeket mindenütt a dolgozók — autonómiai joggal — önmaguk kormányozzák és fejlesztik és mint a gyakorlat mutatja, minden humanitási gondolatnak, becsületesebb fátáradatlanságnak és tökéletesbebedési lehetőségnek igénybevételeivel. —

Am Romániában négy év óta oda az önkormányzat, a pénztárakat állami kezelésbe vették és tevékenységük azóta az állami gépezet működésének minden hibáit magában hordja. Pontatlanok, jelentéktelenek, retrográdok, — s

lassankint teljesen elvesztik gyakorlati értéküket. A nacionalizálás a közegészségügy és a segítség szellemének bukását hozta. S mi Gelb Ignác ravatala mellől — fölkiáltunk az elveszett autonómiáért.

Legujabb táviratok.

Az erdélyiek a járások megtartásáért.
A főszolgabírók büntetőjoga megszűnik. — A közigazgatási bizottság ülése.

Bukarest február 10. A kamara közigazgatási bizottsága megkezdte a közigazgatási reform tárgyalását. Az első szakaszál az erdélyiek követelik a járások megtartását, mert a törvénytervezet csak megyékről és községekről beszél. Transzovics és Tatarescu miniszterek felvilágosították az erdélyi képviselőket, hogy a hetedik szakasz precízrozza a járás fogalmát. Az erdélyiek kérték a főszolgabírók büntetőjogának a meghagyását. A miniszterek nem fogadták el ezt a kívánságot, meri szerintük a bíraskodásra egyedül a bíróságok illetékesek. A tárgyalást folytatják.

Román---magyar vasúti tárgyalások.

— A baleseti és kártalanítási viszony megállapítása —

Bukarest febr. 10. A Magyar Államvasutak igazgatósága meghívta CFR igazgatóságát egy Budapesten tartandó konferenciára. A tárgyalások anyagát a kölcsönös baleset és kártérítési módokat fogják képezni. A konferencia február 15-én kezdődik.

Kalapálgák az ellenzéki blokkot.

Bukarest február 10. A parasztpárt végrehajtó-bizottsága ülést tartott, az ellenzéki blokk ügyében. A tárgyalások a többi ellenzéki pártokkal kedvező mederben folynak.

Változás Bukarest vezetőségében.

Bukarest február 10. Kormánykörökből származó értesülés szerint a főváros vezetésében változás történik. Polgármesterré Costinescu helyébe Dan ügyvédet nevezik ki.

Cusa professzor sajtópert indít.

Jassy február 10. Cusa professor sajtópert indított a Lumca című lap ellen a személye ellen intézett ismeretes támadások miatt. A jassyi törvényszék kimondta az illetékeséget és az ügyet áttette az esküdtbíróshoz.

Törvénytervezet az állami fürdőkről.

Bukarest február 10. Az új bányatörvénytervezet szerint az állami fürdők az egészségügyi miniszterium alá fognak tartozni.

A városi tanácsosok lapézn oszlatéka.

Megint csak a tanácsosok.

Ismét egy diszkrét ügy a városi tanács kulisszái mögöl, amely a nyilvánosság elé követelődik. A mostani kritikus helyzetben, amikor a városi autonómia komoly veszedelembe forog, nem szivesen hozzuk napfényre a városi tanács működésének kulisszatitkait és mégis, minden gondolás ellenére, nem haladhatunk el szó nélkül a mellett a merénylet mellett, amelyet a tanács ismételt elkövet a város éhbéren tengődő kishivatalnokai ellen.

Arról van szó, hogy az Avasi Erdőipar ez idei mérlegéből kétszáz ezer lej felosztásra kerül. Ezáltal is hangoztatjuk, mint már annyiszor hasonló esetekben, hogy a város közönségének semmi ellenvetése nem lehet az ellen, ha a városi vállalatok jövedelméből a városi adminisztráció személyzete részesedik. Olyan kis fizetések mellett dolgoznak a város hivatalnokai, hogy senki sem sajnálhat tőlük egy csekély mellékjövédelmét, ha néhány napján adódik. De nem adódik. A hivatalnokok sohasem kapnak semmiféle jutalékot

minden bevétel fölösleget a tanácsosok osztnak szét egymás között.

Igy történik most is az Avasi Erdőipar jövedelmével. A tanács elhatározta, hogy mintegy

kétszáz ezer lej jutalékot nyolc-tíz tanácsos között fognak szétosztani.

A városháza hivatalnokai között, amikor ez a hír ki pattant, természetesen nagy elégedetlenség támadt.

Azzal, hogy ezt az ügyet még a belejezettség előtti állapotban nyilvánosságra hozzuk, úgy véljük, hogy megmenthjük a város kis-fizetési hivatalnokainak a jogos érdekeit. Az ügy kifejtését figyelemmel fogjuk kísérni.

Legolcsóbb sárcipők, hócipők Legjobb

Piata Bratianu [Deák-tér] Klein Cipőnagyáruházába a Gindl' cukrázda mellett.

A mozi megöli a színházat.

Egy pénzügyi aknamunkája a színház ellen. A Casa Noastra megpályázta a szinikerület koncesszióját. Három hónap színház — kilenc hónap mozi. A pénteki tanácsülésen tragikus fordulat várható — Szabadkay nyilatkozata a színházkérdésről.

A színházterv pénteken újból napirendre került. A városi tanács pénteken fog dönteni a színház helyiségének bérbeadása ügyében. Tudvalevőleg a helyzet ma az, hogy Gróf László ideiglenes bérszerződés alapján játszik a színházban, amelynek bérletére hirdetett pályázat e hó 15-én pénteken jár le. Hogy mi történt a színház körül ebben a szezonban, azt tudni ismerjük és a jelenlegi krízis alkalmával csak azokra a veszedelmekre mutatunk rá, amelyeket talán még preventive el lehet hátrítani, ha a közigyelmet felhívjuk rájuk.

Amíg a közönség az előzményekből azt hiszi, hogy még mindig a Gróf László — Szabadkay affér van a kérdés homlokterében, addig alattomosan új és nagyon veszedelmes féreg furta be magát a színházkérdés lázas testébe. A veszedelem halálos. Halálos egyformán a magyar és a román művészet szempontjából. Halálos és ma már alig elkerülhető. Arról van szó, hogy

a színházbérlet egy pénzügyi kezébe kerül és ezzel elpusztul Szatmár — a magyar és román színház ügye egyaránt.

Annak idején megírtuk, hogy a színház bérletét az Uránia mozgószínház is megpályázta. Jeleztük azt is, hogy a mozgószínház vállalatnak kitűnő esélyei vannak, mert az részben a város, részben a Casa Noastra tulajdonát képezi. Ráműtöttünk azokra az érdekekre, amelyek a Casa Noastrát egybefűzik a városi tanáccsal, amelynek ugyszólván minden egyes tagja érdekelt a pénzügyi helyzetnél, vagy valamelyik vállalatnál. Hogy ez összeférhetetlen, hogy ebből számos városi kérdés egészen érthető módon visszataszító elintézés nyer, erre most nem térünk rá, most a színház ügyének akut veszedelméről van szó és annál a kérdésnél a huszonegyedik órában a kulturához való görcsös szeretettel próbálják menteni, ami talán még megmenekíthető.

Kiakarjuk menteni a színházat a Casa Noastra karmai közül

ha még nem késő és ebből a célból a város közönségének tájékoztatása céljából a következőket közöljük.

1) Biztos tudomásunk van arról, hogy a Casa Noastra nemcsak a színház bérletét pályázta meg, hanem igen eredményes lépéseket tett azért, hogy a szinikerület koncesszióját is megkapja.

2) Tudjuk azt, hogy a koncesszió birtokába a pénzügyi csak három hónapot adna összesen a magyar és

a román színház számára, az év kilenc hónapján az Uránia mozgószínház tartaná a szezon.

3) Tudomásunk van arról, hogy a polgármester mostani bukaresti utja szoros összefüggésben van az Uránia koncessziójának a kérdésével, mert ezt a kérdést már elkészítve akarja a tanács a február 15-iki ülés elé vinni.

Most nem vádolunk. A sürgősség, a közeli veszedelem gyors iramot diktál. Követünk.

Követeljük, hogy a városi tanácsnak pénteki ülésén, amelyen a színházkérdésben döntenek, egyetlen olyan tagja se vegyen részt a tanácsnak, akinek a Casa Noastra-val érdekeltségei vannak. Ha ezt a parancsoló körülményt a tanács tagjai nem veszik figyelembe, lesz rá módunk, hogy az összeférhetetlenségihelyzetre illetékes helyen és módon rávilágítsunk.

Ennyit a pénteki tanácsülés elé. Nem akarunk prejudikálni. De ha az, amitől félünk, bekövetkeznék, mindent el fogunk követni, hogy a színházunkat kimentsük a művészet számára.

Miért nem megy a színház?

Még egy nyilatkozat a színházügyről.

Ami a Gróf László — Szabadkay harcot illeti, arra vonatkozólag mi már több ízben leszögeztük az álláspontunkat. Nekünk nem az a fontos, hogy ki, hanem, hogy olyan ember vezesse a színházat, akiben minden garanciák meg vannak. A színházkérdésben több nyilatkozat hangzott el a helyi napisajtóban. Nyilatkozott Gróf László, nyilatkoztak olyanok is, akik a Gróf sziniszagatásban hibákat találtak. A kérdés az: miért nem megy még mindig jól a színház. Szívesen adunk ebben a kérdésben helyet Szabadkaynak, aki éveken keresztül igazgatta a színházat és bő tapasztalatokkal rendelkezik. Nem állásfoglalás ez a mi részünkről, hanem annak a lehetővé tétele, hogy a kérdésbe minden oldalról bevilágítsunk.

Kedves Szerkesztő Uram!

Rengeteg sok cikk jelent meg egy helyi mint egész Erdély sajtójában, hogy a szatmári közönség tönkre teszi a szatmári magyar színházat.

Egyenahány cluji beüt lapban pedig kitűnően elhelyezett cikkek jelentek meg, hogy Szabadkai József volt sziniszagat minden módon igyekszik a szatmári színház tönkretételére.

Mindezek a cikkek úgy tüntetik fel a helyzetet, hogy a vezetőség alatt állott Satu-Mare magyar színházat én tönkre tettem és most idejűt Gróf László igazgató ur menteni, mindent jóvá tenni és én még ezt is megakadályozni.

En mindezekre válasz nélkül hagytam ezeket a személyem és az eddig

hosszu eredményes működésem elleni támadásokat. Hagytam a dolgokat nyugodtan folyni tovább és vártam a nagy akarnakok működését és néztem nagy fájdalommal mint teszik tönkre — igenis tönkre — egyes vezetőik az erdélyi magyar színházait.

Egész Románia magyarsága tudja és tudja, hogy jutottak egyes igazgatók és akarnakok ahhoz, hogy a magyar színház vezetői lehetnének és igen — mondjuk egymás szemébe nyugodtan és őszintén — sirásig lettek az erdélyi magyar színházaknak.

Most, amikor egyik cikk a másik után jelenik meg, hogy „mentük meg a szatmári magyar színházat” kézenléc vagyok a szatmári közönség pártjára kelni, mert nem a nagyközönség a hibás.

Voltak a maiál sokkal súlyosabb napjai is a szatmári színházaknak. A pénzbeállítás idején az összes erdélyi színházak recsegték, ropogtak, de a szatmári színház — hálta a szatmári közönségnek — szikla szilárdan állott. Pedig mindenki emlékeztetében élhet, hogy milyen gazdasági válságon ment át egész Erdély. Koronára lettek szerződött a tagok és leuba 1—2 arányban kellett fizetni. És mégis élt, virult és eredményesen működött a szatmári színház.

Hogy most, miért nem jár a közönség a színházba és miért nem jár a színházba engedelmessé meg nekem, hogy ezt én világítsam meg tárgyilagosan és őszintén.

Kezdjük az elején, amikor a város vezetőségének tudomására jutott, hogy tölem alaptalan és hazug vádak alapján megvonatták a koncessziót és azt a jelen igazgatóknak adták — a legerősebben titakoztak ellene és megakarták védeni a várost attól, ami bekövetkezett. Figyelmeztettük rá a jelenlegi igazgatót, hogy ez lesz a sorsa, de nem hallgatott senkire. Solimescu volt vezérfelügyelő ural együtt bejárta az egész kerületet és sikerült ellenem egy csomó valótlán vádat összerakni és a megkaparított koncessziót magának az egész város ellenkezése dacára is megtartani.

A már megszervezett társulatot tagjait szétszórta és így nemcsak nekem okozott súlyos nagy anyagi károkat, hanem az egész társulatomat, 50 tagot az utcára dobott, megtartva magának a műszaki személyzetet és zenekart, mert ezt másutt nem kapott volna. Mindez a nagyközönség előtt történt, aminek folyamánként már nagy ellenszenvvel fogadták a jövőt. Nem kellett itt nekem ellene dolgozni, amint talán megérdemelte volna. Tudta ezeket a dolgokat mindenki.

De mindez csak a kezdetben volt, ezt még lehetett volna jóvátenni, mert a nagy közönség hamar felejt. Ha jót kap és változatos új műsort, jár a színházba. Nem nézi hogy ki, hanem jól legyen vezetve a színház. De itt a baj. Nem lehet egy város közönségének kulturáját, izlését és személyzetének existenciáját attól tenni függővé, mit adhatnak kölcsön az olyan igazgatók akiknek van.

Innen ered a színház vezetőségénél a kapkodás, a műsortalanság, a tagok próbakkal való túlterhelése.

A szatmári színház magas színvonalon állott. Tagjai ma mind elsőrendű színházak vezetői. Műsoron pedig vezetett mint első az erdélyi színházaknál.

Ilyen mult után „Ben Aroli beyekkel”, „Kokier mutványokkal” és azzal hogy „a közimádatnak örvendő Gróf Pubika” fogja a játszó színházakat kikutatni, nem lehet közönséget a színházra vonzani.

Tehát összegezve az egészet: Nincs a társulat kellőleg megszervezve. Egyes szerepörök teljesen hiányoznak. Nincs műsor. Újdonság még kevésbé és az is csak akkor, mikor már az összes erdélyi színházak lejárta.

Mindezekből látható, hogy a közönség nemhogy nem jár, hanem „nem járhat” a színházba. Adni kell a közön-

ségnek és az minden szinipártolás nélkül jár a színházba.

Eddig van! Ezt hűbességemnek tartottam elmondani a nagy közönség és főleg a saját védelmemre.

Szabadkai József

Egy törvénytelen büntügyi zárlattal zárgondnoki díja.

A Melchner-Fogas ügy epizódja a polgári bíróság előtt.

A H. Friss Ujság olvasói emlékeznek még a Fogas rendőrkomiszár elleni büntügyi főtárgyalásra, amelyen egyik fő vádpontként szerepelt az a „büntügyi zárlat” amelyet a könnyen befolyásolható rendőrtiszt Melchner József vaskereskedő felhívására jogtalanul foganatosított. Friedmann Sándor szárazberekli lakos vagyónára. Friedmann Sándor ellen egy valótárgyalatból kifolyólag támadt követelése Melchnernek aki úgy akarta érvényesíteni a bizonytalan jogi alapon álló követelést, hogy Fogas komiszár segítségével egy törvénytelenes altatók intézett az adósa ellen. Ennek a „büntügyi eljárásnak” egyik epizódja volt az a büntügyi zárlat, amely a napokban magánjogi kereset alakjában szerepelt a törvényszék előtt.

A Fogas-féle büntügyi zárlat zárgondnokul annak idején Nagy Pált neveztek ki. Nagy Pál a zárlat lefolytatása után eredménytelenül követelte Melchnerrel a tisztjért járó honoráriumot, Melchner azzal tagadta meg a fizetést, hogy a zárlat is, a zárgondnok működése is törvénytelen volt. Amikor a büntügyi eljárás nem sikerült, legalább a zárgondnok költségeket akarta megmenteni az óvatossá vaskereskedő.

A bíróság érdekes ítéletet hozott az ügyben: Melchner Józsefet elmarasztalta a zárgondnoki honorárium megfizetésében. Az ítélet indoklásában kimondja, hogy

bár a zárlat foganatosítása szabálytalan volt, az nem érinti a zárgondnok követelését, mert a törvénytelenül foganatosított büntügyi zárlatot Melchner József provokálta.

Transilvania étterem

Kazinczy-utca 16.
Vigadó épületben.
Minden éjjel reggelig nyitva. Jó ételek, italok, bab és káposzta leves korán hajnalban.

Szíves pártfogást kér:

Hj. Hicsár Endre
üzletvezető.

A Victoria kávéház a legkellemesebb szórakozóhely. Esténként cigányzene!

Tisztelet
demü közö
fennálló
megnagya
egyszerűb
kig megf
Bevezet
tásait és
zást is.
Rendel
szerele
6 óra al
pedig kiv
hoz száll
várható.
Vállal
részeket
gomból.
Iparm
zetségem
rajzoldst
a boncia
továbbá
7-9-ig.
Készít
és sport
hibás lá
orvosi m
lösség m
Célok
san, kész
gondosab
Szám
kal és tö
nyilatkoz
Kérer
további

Készít
speciál
v- t
Satu-
zincz

F
olek

fe

n

o

o

o

o

o

o

Halálos kálvária a betegsegélyzőtől a kórházba.

Miért kell meghalnia egy szerencsétlen munkásnak. — Utalás a betegsegélyzőből a kórházba és vissza.

— Saját tudósítónktól. —

(Satu-Mare, febr. 10.) Tegnapelőtt este a városi kórház egyik közös tennében óriási kínok között meghalt Gelb Ignác 26 éves kereskedő a Szántó-féle ruhakereskedés alkalmazotja. Nos, miért tartozik ennek a szerencsétlen embernek az elmulása a nyilvánosságra? Vajon ki az, aki törődik azzal, hogy a Gelb Ignác halálával elárvult egy egész család, nincstelen, bánatos proletár generáció, nagyanyával, anyával és keresetképtelen fiatalok kenyérrel követhető hadával?

Bizonyos, hogy a sors végzése ellen nincs apelláta és a végzet tragikumai ellen boldogság volna akár a szószék-ről, akár a sajtó fehér hasábjairól felhőrdülni. Ámde a 26 éves családientartó halála nem volt kikerülhetetlen sorsrendelés, sem véletlen szerencsétlenség, vagy előreláthatatlan kifejlés az eseményeknek, hanem **közönséges gyilkosság**. Igenis, gyilkosság, szívet, lelkét és agyat felháborító büntetés, melynek nem lehet a tettest kinyomozni és megnevezni, mert cinkos vagyok benne én, te, ő és mindenki, az az egész ravasz, lehetetlen és lelketlen, rendszertelen és emberietlen társadalom. (7 sor cenc.)

Egy beteg, aki hiába fut Ponciustól—Pilátusig.

Gelb Ignác ezelőtt nyolc-tíz nappal súlyos fülbántalmakkal kezeltére jelentkezett a helyi munkásbetegsegélyező pénztárnál. Nos, mi sokat segíthet egy ilyen kevésbé pénztár a proletárbetegek rengeteg népén? Gelb is kezeltek egy-két napig, mikor is baja végképen elsúlyosbodott.

— Fültömirigygyulladás! — hangzott a diagnózis. — Azonnal be a kórházba...

A kereskedősegéd elindult a kórházhoz. De ott a nagybeteg, erősen lázas beteget kellemetlen meglepetés érte.

— Nincs hely! Nem vehetjük föl...

Hiába volt minden kérés és minden sírás. Így hát Gelb visszavánszorgott a betegsegélyzőbe. Onnan természetesen ismét a kórházba utasították, innen meg újból a segélyzőbe.

Így folyt ez öt napig. Gelb Ignác vánszorgott ide, vánszorgott oda és a sok vánszorgás közepette elkezdett halandokolni. Akkor aztán helyet

szorítottak neki az ispotályban. De már későn. Egy-két óra múlva meghalt.

Íme, ennyi az egész tragédia. Legfeljebb a fantató nél-

kül maradt család ezernyi kétségbeesését, jajját, reménytelenségét adhatnánk hozzá, de annak is mi célja? Ugyan ki segítene rajuk?

Ongyilkos menyasszony,

aki lekéste a halálvonatot.

Egy máramarosszigeti urileány tragédiája. Öngyilkosság — rágalom miatt. A vonat elé vetette magát. Az öngyilkos lekésett egy vonatot.

(Máramarossziget — saját tudósítónktól). Egy fiatal, szerencsétlen urileánynak, Fülöp Gizának szívszorító és borzalmas tragédiája tartja igazában Máramarossziget lakosságát. Fülöp Giza tragédiája nem szokványos újság-szenzáció, hanem rejtetes részleteinél és előmozdító okainál fogva is kiemelkedik az élet mindennapi drámainak tömkelegéből. Egy bus történet, mely a mai társadalom lelkét szimbolizálja...

Kodens István somlyóujlaki jegyző mintegy másfél évvel ezelőtt megismerkedett Fülöp Gizakarácsonyfalu urileánnyal. A fiatalok között csakhamar szerelem fejlődött ki, Kodens megkérte Fülöp Giza kezét és tavaly ősszel meg is tartották az eljegyzést. Az esküvőt márciusra tervezték.

A rágalom örvényében.

Néhány hónappal ezelőtt a jegyző névtelen levelet kapott.

— Az ön menyasszonya erkölcstelen életet él! — írta az ismeretlen levélíró — Jó lesz, ha esküvő előtt utánanézik a dolognak...

Kodeus természetesen azonnal irt a menyasszonyának, aki kétségbeesetten tiltakozott a titokzatos informátor vádjai ellen. Hangsúlyozta, hogy ő csak Kodeust szereti és csak rá gondol. Am a névtelen ellenség nem hagyott fel rágalmaival, sőt a felvilágosító levelek egyre szaporodtak és megingatták a völégény bizalmát. Végül is Kodeus e hó elején rideg levelet irt Karácsonyfalvára.

— Szakitok! — ez volt a levél utolsó szava.

Az öngyilkos lekési a vonatot.

Fülöp Giza negyedikén kapta meg a jegyző levelét és a völégény elhatározása valósággal lettargiába sodorta, — mert eltekintve a szégyenletes szakilástól, valóban és mélyen szerette Kodeus Istvánt.

A szerencsétlen urileány a következő nap délutánján eltávozott hazulról és a közel fekvő állomás felé vette útját. Itt megtudta, hogy öt perccel lekéste a fél hetes vonatot.

— Nos, akkor bevárom a cseh szerelvényt — mondotta egy ismerős tisztviselő-

nek — Két órát nyertem az élet utján...

Fülöp Giza tragédiája.

Másnap reggel Fülöp Gizát szinte a felismerhetetlenségig összeroncsolva találták meg a 157-es számú órház közelében. A szerencsétlen urileány még élt, de jobblába többől leszakítva tíz méternyi-re hevert a sinek között, másik lába és keze csontkéményre fagytak, koponyáján pedig tenyérnyi széles sebet szakított a cseh vonat ütközése.

Máramarosszigetről azonnal mentők jöttek ki, de Fülöp Giza szállítás közben meghalt.

Törököt fogott egy halmei leány.

Jussuf Aliman és Löwy Róza regényes házassága.

— A Friss Ujság eredeti tudósítása —

(Halmi, febr. 10.) A törökfogásnak egyik módját már ismerjük abból a „török hődség idejéből származott” történelmi anekdotából, melynek pontja: „Törököt fogtam, de nemeged”. Egy halmi kis zsidó lány most újabb és házasságtörténelmi szempontból igen érdekes módját találta fel a török fogásnak. A kislány göndör-fekete fürtöket viselt a fején és villámok fegyverkedtek a szemében. Ezzel a veszedelmes felszereléssel olyan alaposan megfogta a törököt, hogy az el sem engedte többé — Konstantinápolyból.

A rendkívül érdekes házassági história foglalkoztatja most Halmi és környékének közvéleményét. Az eset így történt:

A cseh gőzös holdfáradtan, elcsigázva cammogott be a halmi állomásra. A vasuti pályát nagy tömegekben lepte be a hó, úgy, hogy egyelőre gondolni sem lehetett az utifolytatására. A megrekedt utasok boszankodva fogadták a hirt és elszédtek a kis város vendéglőibe. Így került egy vasutmenti kis korcsmába ben Jussuf Aliman konstantinápolyi kereskedő feleségével és 24 éves fiával egyetemben. Az öreg török-zsidó Prágába készült, ahol beteg szemeit akarta operáltatni. Annál jobb szeme volt azonban az ifjú töröknek, aki azonnal meg-

Szemüveget

áruló órák van elég, de specialis optikus csak egy

FRIED optikus

Calea Traian No. 2., ahol szakszerűen kiállítva a legolcsóbban vásárolhat és javíthatat szemüveget, lorgnett és távcsövet.

Délelőtt Királyházáról távirat érkezett.

— Esti gyorsan véres huscafotokat, kilépett haját találunk, bejáró vonattal, mi történt...

Az utolsó levél.

Ezzel be is zárult Fülöp Giza 19 éves karácsonyfaluai urileány drámája. A szülők a névtelen rágalmozók ellen megtették a följelentést és ehhez kapcsolták az öngyilkos menyasszony bucsulevélét is.

— A rágalom ölt meg — írja Fülöp Giza a völégényéhez. — Én a te bizalmatlankodásodért az életemmel fizetek... és kívánom légy boldog!...

látta a szép Löwy Róza göndör fürtjeit és villámokat szóró szemét. Löwy Róza, egy kökényesdi mézárós leánya, a korcsmárosné unokahugaszolgálta ki a gazdag török családot. Leves és hus között nagy villámzport zúdított Róza a fiatal török szemébe és ennek hatása alatt ifj. Aliman a téstánál arra az elhatározásra jutott, hogy feleségül veszi a göndörfürtű leányzó. A feketekávéval már meg is kérte a Róza kezét, amelyet a kislány pirulva nyújtott át a jöképű és gyors elhatározású Jussufnak.

Ebéd után a hirtelenségtől völégény nagy energiával látott hozzá az esküvő megszervezéséhez. Legelsősorban a rabbihoz látogatott el és előadta rövid, de heves szerelmének történetét. Arra kérte a rabbit, hogy még a mai nap folyamán eskesse őket össze, mert a legközelebbi vonattal el akar utazni. A rabbi nem volt hajlandó a különös kérésnek eleget tenni, mert hiszen a legprimitívabb törvényes kelleket nem volt idő megállapítani.

A hevesvérű völégény erre szánköt hozatott és menyasszonyával együtt Kókényesdre utazott „apósához”, aki a sok dumától és török fontól megszédülve beleegyezett a házasságba, sőt a zsidó rítus értelmében, amely jogot ad az apának, hogy gyermeke házasságát megáldva, azt törvényes viszonyra avassa,

Ulevél Vizumokat
leggyorsabban és legpontosabban elintézi
Ratz utlevélvizumtá-
rtási iroda str. Horia (Károly-köz) 2, Telefon 18.

egy-kettőre össze is eskette a fiatalokat.

Este az öreg törökök elutaztak Prága felé a szemüket gyógyíttatni, az ifjú török házaspár pedig ellenkező irányban — állítólag Konstantinápoly felé vették az útjukat.

Az eset már hetekkel ezelőtt történt és Löwy Rózáról azóta semmi hír nincs. Szülei és rokonai, akik olyan nagyon örültek a jó parthienak, most megrökönyödve térnek magukhoz az elragadtatásból és egyre erősödik bennük a gyanu, hogy a szerencsétlen Löwy Róza lelkelten leánykereskedő hálózába került. Halmban most egyébről sem beszélnek, mint a kis Róza „szerencséséről” és élénken pertraktálják azt a lehetőséget, hogy a romantikus házassági történet mögött sötét bűncselekmény lappang.

HIREK.

— **Özv. Deutsch Mórné halála.** A legészintebb részvétel értesülünk, hogy özv. Deutsch Mórné, néhai Deutsch Mórnek, Szatmár egyik legtekintélyesebb kereskedőjének özvegye ma hajnalban hosszas és kínos szenvedés után elhunyt. A megboldogult példaképe volt a melegsívű, jólelkű asszonynak, akit éppen emiatt a város egész társadalma szeretett és tisztelt. Halálát gyermekei, köztük dr. Dénes Viktor bankigazgató, testvére Bródy Sándor, az európai hírű magyar író, veje Dénes Sándor, a Szamos főszerkesztője és kiterjedt rokonság gyászolja. Temetése hétfőn délután 2 órakor lesz a Mihail Viteazul (Rákóczi-u.) 5. számú gyászházról.

— **Elfogott áldetektív.** Tegnap letartóztatta a rendőrség Kaiser Zsuzsanna rovt multó leányt, aki a rendőrség besugójának adta ki magát. Kaiser Zsuzsanna egy korcsmában ivott egy kalona társaságában és egy ott üldögélő munkást igazolásra szólított fel azon a címen, hogy ő rendőrség fizetett besugója. Közben az igazolásra szólított fiatalembernek egy barátja érkezett oda és az felismerte a leányt. A leányt átadták a legközelebbi rendőrnök és az beszállította a rendőrségre.

— **A Törökvs táncmulatsága.** Kitiúon sikerült bált rendezett szombat a Törökvs Munkás Testedző Egyesület. A táncmulatságot nívós műsor előzte meg, amelyen különösen nagy sikerrel szerepelt Barna Henrik, aki művészre valló hivatottsággal káplékat adott elő. Schwartz Lajos nagyszerű hanganyaggal rendelkező műkedvelő énekes, aki néhány szép opera-

ária eléneklésével ismételtlen beigazolta művészi hivatottságát. Aszódy Irénke a közismert gyermekprimadonna és Hold Miklós sikerűlten beállított táncszámokkal excelláltak. Dobos Ferenc, Varga József, Herskovits Lajos és Pomacek György, akik a szindarabokban és páros jelenetekben arattak sikert. Szépen szavalt Keresztessy Gyula. A műsort Singer Henrik konferálta a töle megszokott elmésséggel. A műsor után reggelig tartó tánc volt. A mulatság nagy erkölcsi és jelentős anyagi sikerrel végződött.

SZINHÁZ

— **Hattyulovag.** A színtársulat vasárnap este hozta a legújabb Zerkovitz-operetett, a Hattyulovagnak bemutatóját. Rélségtelen, a Hattyulovagban megvan a Zerkovitz-duettek minden tipikus jóhangsága: kellemes könnyű zene, ismerős dallamok, elmés, kacagtató szöveg és sok-sok helyzetkomikum. A társulat kitétt magáért, összhangzó, lelkes, vidám játékot produkált s úgy a főszereplők, mint a személyzet orosz-lánrészt követelhetnek a sikerből.

Rosenfeld Miksa

szöveit és vászon-
áruházába megér-
keztek az 1924 évi
tavaszi és nyári

szöveitújdomságok

Kirakalaink és rak-
lárunk meglekintése
meggyőző bevőinkel
áraink meglepő ol-
csóságáról és árúink
kitiúo minőségéről.

Vásznak és damaszlok

garnitúnak gyári vá-
lasztékban. Bőrvász-
nak pazar kivitelbeu.

**Bukovinai szőnyegek,
prágai Oroszlánigek
kizárólagos raktára!**

Alapítva 1877-ben

Jó házikoszt

kapható a Kath. Legényegylet-
ben Par. Mureşianu (Verbőcy) 8.

**Fratii Herskovits Testvérek bőrkeres-
kedésében vásárolhat leolcsóbban!**

Bőrdiszmu, bőrönd

és táskáruk detail el-
árusítása gyári áron a

Bőráru Ipari R.-T.

lerakatában Calea Traian (Attila-u.) 2.
a Reizingerfele gyógyszerár. mellett.

Iskola Alapítvány - Költővári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoala - BCU Cluj-Napoca

Közgazdaság

Egy satumarei találmány világszabadalmat kapott.

Látogatás a Bőrdiszmuáru r. t. telepén.

Satumare fejlődő ipari életének egyik kitűnő reprezentánsa a Bőrdiszmuáru Részvénytársaság. A gyár készítményei az iparművészet meggyén haladnak és nemcsak ipari, de művészeti szempontból is büszkének lehetünk erre a vállalkozásra, amely ebben a szakmában ma egész Romániában egyedülálló.

A vállalatot 1919-ben alapította Friedman Nándor, aki Németországban szerzett szaktudásával olyan fejlődési lehetőséget mutatott fel már a legelső időkben, hogy amint a gyár első produktumai piacra kerültek, Szatmár pénzpiaca felfigyelt és valóságos versenyt rendezett azért, hogy a vállalat érdekeltisébe bekapcsolódjék. A versenyben a Leszámitoló és Kereskedelmi Bank lett a győztes, ennek a pénzintézetnek az égése alatt alakult át az akkor még alig másfél esztendő magánvállalkozás milliós részvénytársasággá.

Amint az átalakulás megtörtént megkezdődött a nagyarányú munka, amelynek eredményeképpen ma már nemcsak a beiföldi piac számára, hanem a nyugati államok piaci részére is dolgozik ez a vállalkozás, amelynek cikkei ma már Budapesten, Bécsben és Berlinben is keresettek.

A nyugati országokkal való forgalom lebonyolítása céljából Bécében fióktelepet létesített a vállalat,

amely különösen két román szabaddalmi és egy nemzetközi szabadalommal bíró nagyszerűen praktikus utazótáska készítményeivel kapcsolódott be az európai forgalomba. Mind a három szabadalom Friedman Nándor igazgató találmánya.

A Bőrdiszmuáru részvénytársaság most alapítóke felemelés előtt áll, melynek keresztülvitele után nagy fejlődésnek néz előre ez a Romániában szinte konkurencia nélkül álló vállalat.

Satumare szeszpiaca.

Szatmár szesziparát az elmúlt számunkban kezdtük ismertetni. Ez alkalommal folytatjuk azoknak a vállalatoknak a felsorolását, amelyek a szesz- és rokonszakmákban vezetnek városunkban.

Spiegel József bor és szeszkereskedelmi és ipari rt. 1917. év óta működik Satumaren és a bor, szesz szakmában a legjobb hírnévnek örvendő, saját iparvágányu borszábraktárán keresztül nemcsak belföldi, hanem exportra is a kiválóan berendezett Metzger rendszerű saját borsisternáival a külföldre is igen nagymennyiségű borokat szállít.

Hirsch és Kaszovitz ecetgyára (Hóstánc). A gyártelep „Városi ecetgyár” néven 1921-ig városi tulajdon volt. A háborús szükségletek konjunktúrájában még valahogy elvergődött a gyár a felületes városi kezelésben, amint azonban a háboru utáni években a szükségletek mennyiségére vonatkozólag redukálódtak és a minőséget illetően differenciálódtak, a gyár forgalma annyira megcsappant, hogy a város főnök látta a telepet értékesíteni. Hirsch Manó 1921-ben vette meg a gyárat és kiváló szakértelemmel nagy befektetésekkel biztos lendületet adott a fejlődésének. Satumaren konkurencia nélkül dolgozik és mégis nagy nehézségekkel kell megküzdenie. A nehézségek onnan származnak, hogy a háborús években felszínre dobott és azóta még mindig forgalomban levő mérges faanyagokból készült ecetsavat kell kizsorigatnia a forgalomból. A gyár a közigazgatási hatóságokkal, a városi tisztviselői hivatalal karöltve dolgozik azon, hogy a talán valamivel olcsóbb, de az emberi szervezetre mérgező hatású ecetsavat kizsorigatja az illegális forgalomból. Az ecetgyár tiszta szeszből készült minőségű, egészséges ugynevezett forgácsceket készít. ményei erőteljes, biztos kimeneteli harcot folytatnak a zugkereskedelemben a tiltó rendeletek dacára még mindig forgalomban levő ecetsav ellen, amely már — mint ismeretes a

lapok tudósításából — néhány emberáldozatot is követelt. Egy legújabb akvizíció ismét iramot adott a gyár fejlődésének. Kezelésbe vett a gyár egy Carcimarin működő ecetgyárat és mint annak idején a satumarei gyárteleppel történt, ezt is felvirágoztatta és modern berendezéssel tőkeletesít. Az ecetgyár élére az új akvizícióval még egy kiváló szakember került Kaszovitz Samu személyében. A két gyár egyelőre külön adminisztrációval, de egyesített központi szakszerű vezetés mellett működik.

Fratii Zelig & Klein ipartelep Str. Negru Voda 16. A cég az elmúlt esztendőben alakult és egészen rövid idő alatt felküzdötte magát a piac legnagyobb nevű cégeinek a sorába. Klein Simon szaktudása és Zelig Ábrahám kereskedői hivatottsága biztos tutatnak a vállalat gyors tempójú fejlődésének. Foglalkozik esszencia és szirupok előállításával és e cikkeket olyan tökéletes minőségben gyártja, hogy a cég termékei ma már ország-szerte keresettek. Kitiúo szervező munkával már nemcsak Erdélyben, hanem a regátban, Beszarabiában és Bukovinában is piacot teremtet magának a Zelig-Klein cég, amely a legszebb kilátásokkal néz a biztos fejlődés elébe.

Freund Testvérek petroleuminominomító telepe Szentvér. Központi iroda Kazinczy-utca 11. A cég 1905-ben alakult. A mintegy husz éve fenálló vállalat Satumaren egyedül ebben a szakmában. Szép, munkás multia tekinthet vissza, amelynek termelőképesége a béke éveiben évi 30 ezer mázsára rugott. A mai nehéz szállítási és súlyos gazdasági viszonyok ezt a kontingenst csaknem negyedére szállították le, ami még megközelítőleg sem elégíti ki a piac szükségletét. Közérdekű volna, ha a szőlő alapokon dolgozó, a háboru utáni egészségtelen konjunktúrával lépést tartani nem tudó vállalatot állami támogatással, ipari hitelekkel és szállítási kedvezményekkel újból a régi színvonalra felfelendítenék. A gyártelepen a petroleumon kívül mint mellékterményt, gázolajat, benzint és kátrányt is előállítanak.